

Venstrefløjen må finde en uprøvet position

Ukraines provestlige neoliberaler og nationalistiske regering har ikke løsningen på landets politiske og økonomiske katastrofe. Men det har Putins imperialisme heller ikke. De venstreorienterede er nødt til at udvikle et tredje standpunkt, siger den ukrainske sociolog Volodymyr Isjtjenko

Af Jens Malling

Et langt rør fører op fra den underjordiske perron. I flere minutter står passagererne tæt pakket på rulletrappens trin. Omringet af svagt, gulligt lys skutter de sig i slidte dynejakker. Tusindvis af fodtrin vrirler gennem ankomsthallen. Volodymyr Isjtjenko venter ved udgangen fra metrostationen.

Mørket sænker sig allerede over det gedigne stykke sovjetiske infrastruktur. De mange skikkelser heroppe i det fri kan endnu akkurat skelnes fra hinanden. En tigger rasler med et par mønter i en papirkop, mens en gruppe gademusikanter spiller aftenens soundtrack. Kioskejere langer bægre med tynd kaffe gennem de små luger i deres boder. Samtidig gasser en udtjent minibus op og spyer udstødningssgas ind i menneskemængden.

Pladsen foran metrostationen her i Kijev danser sit eget mikrokosmos af det ukrainske samfund. Kaos, forvirring og vilkårlighed kendetegner det lille univers. Et væld af forskellige aktører og modstridende interesser griber ind i og forsvinder mellem hinanden.

Destruktive kræfter

Volodymyr Isjtjenko har viklet et tørklæde tæt om halsen, og hans halvlange hår flagrer i den isnende vind. Mens den ukrainske samfundsforsker står stille, skuer han ind mellem de travle forbipasserende, som om han leder efter et fikspunkt mellem de bevægende kroppe.

Som sociolog er det hans opgave at prøve at forstå menneskers handlinger. For den 35-årige akademiker betyder det blandt andet at forske i og blotlægge de kræfter, der sønderriver Ukraine. Kræfter, som siden Majdan-protesterne i vinteren 2013-2014 har drevet landet i borgerkrig, bragt det i økonomisk ruin, revet store områder ud af centralmagtens kontrol og givet den Internationale Valutafond frit spil til at indføre brutale sparetiltag til skade for de svageste.

Ukraine hører i forvejen til Europas fattigste og mest korrupte nationer. Som om det ikke var nok, har de voldsomme omvæltninger ifølge Volodymyr Isjtjenko gjort Ukraine til midtpunkt i en nådesløs geopolitisk strid mellem Rusland og Vesten om kontrollen over landet. Samfundsforskeren har ikke meget

»Den progressive venstrefløj bør hverken støtte Vesten eller Rusland. Den er nødt til at udvikle sin egen uafhængige position«

Volodymyr Isjtjenko
Sociolog

godt at sige om stormagternes indblanding i Ukraines interne forhold.

Han sympatiserer ikke med nogen af siderne.

»Den progressive venstrefløj bør hverken støtte Vesten eller Rusland. Den er nødt til at udvikle sin egen uafhængige position,« siger Isjtjenko og tager en slurk te på en café tæt på metrostationen og i nærheden af sin arbejdsplads på Afdelingen for Sociologi på Kijevs Polytekniske Universitet. Der forsker han i protestbevægelser i Ukraine, særligt Majdan.

Da opstanden kulminerede i begyndelsen af 2014, bidrog Isjtjenko flittigt til den britiske avis The Guardian, hvor han analyserede de dramatiske begivenheder, mens de skred frem.

Majdan-oprøret fremkaldte en modreaktion: De såkaldte Antimajdan-protester i den sydlige og østlige del af landet udviklede sig hurtigt til en regulær separatistbevægelse. Efter blodige slag og med Ruslands hjælp rev industribyerne Donetsk og Lugansk sig løs fra Ukraine i løbet af 2014.

Selv om der var masser af almindelige ukrainere på Majdan og berettiget harme mod daværende præsident Viktor Janukovitjs gennemkorrupte regime, formåede de protesterende ikke i længden at distancere sig fra hardcore ukrainsk nationalism og ekstreme højrepartier. De udgjorde en radikal minoritet blandt demonstranterne.

På samme måde lykkedes det heller ikke Antimajdan at bryde med russisk imperialisme og russiske chauvinister, som hurtigt satte sig igennem i de nye separatistrepublikker. Denne for Ukraine katastrofale udvikling kunne dog være undgået, ifølge Volodymyr Isjtjenko:

»Selv om de var marginale, fandtes der i både Majdan og Antimajdan progressive deltagere og venstrefløjpartier. Deres fejl var, at de ikke forsøgte at overvinde det nationalistiske skel, slå sig sammen og enes om en progressiv agenda. De progressive i de to bevægelser burde i fællesskab have artikuleret den sociale utilfredshed, som drev både Majdan og Antimajdan – en social utilfredshed, der er fælles for alle ukrainere i både øst og i vest.«

Situationen efter de store samfundsændringer den vinter betragter han med sorg og voksende bekymring.

»Til sidst viste de reaktionære kræfter sig at være overvældende. Det står klart, når man ser nærmere på forløbet og konfronteres med den politiske udvikling efter Majdan.«

Helt fra begyndelsen var han imod den del af Majdan, der gik ind for associeringsaftalen med EU, herunder den såkaldte 'frihandelsaftale'. Daværende præsident Viktor Janukovitj afviste i sidste øjeblik at underskrive aftalen og udløste dermed udløste protesterne, der efter få måneder førte til hans fald.

En ny elite

Isjtjenko forudså, at EU-aftalen ville blive dybt skadelig for Ukraines økonomi.

»Det skyldes, at den mest avancerede del af landets industri var dybt integreret i det russiske marked. Til EU eksporterer Ukraine fortrinsvis landbrugsprodukter og råmaterialer, altså sektorer af økonomien, hvor der ikke tilføjes nogen synderlig merværdi. Den reorientering af økonomien mod EU har været katastrofal for Ukraine. Den betyder ødelæggelse af de mest avancerede industrier og stigende arbejdsløshed,« siger Isjtjenko, der er forfatter til publikationer med navne som *Den ukrainske venstrefløj under og efter Majdan-protesterne* og *Ukraine har ikke haft en virkelig revolution, blot en udskiftning af eliten*.

Han beskriver regeringen, der tog over efter Majdan, som »et neoliberalt, nationalistisk styre, som er dybt afhængig af Vesten«.

»Den ukrainske regering træffer ingen vigtige beslutninger uden at konsultere højtstående amerikanske embedsmænd som ambassadør Marie Yovano-

vitch eller tidligere vicepræsident Joe Biden. Biden siger selv, at han har tilbragt omkring 1.000 timer i telefon med Ukraines præsident Petro Porosjenko. Og det var tilbage i 2015.«

— *Hvad får dig til at beskrive den ukrainske regerings politik som neoliberal?*

»Magthaverne lægger krisens byrde på ryggen af almindelige borgere. De har forarmet ukrainerne i helt uhørt grad siden 2014. Det foregår sådan her: Den ukrainske valuta er blevet devalueret så voldsomt, at den nu har en værdi på under en tredjedel i forhold til 2013. Priserne på levnedsmidler er steget markant, men lønningerne er ikke blevet forhøjet tilsvarende. Lønningerne er nu blandt de laveste i Europa. Derudover har regeringen forhøjet prisen på strøm, gas og vand flere gange. Så ukrainerne bliver tvunget til at betale langt mere for de fornødenheder. Reallønnen er faldet drastisk.«

»En stor del af ansvaret for denne benhårde økonomiske politik ligger hos den Internationale Valutafond, som kræver disse tiltag som betingelse for at frigive lån til den ukrainske regering,« siger Isjtjenko.

Information har tidligere beskrevet, hvordan store dele af milliardlåne fra IMF til Ukraine forsvinder ud af landet igen og havner i lommen på udenlandske kapitalfonde.

»Uden mulighed for at få den kapital tilbage, som forsvinder til udlandet, har Ukraine ingen ressourcer til udvikling, men må blive ved med at optage flere og flere lån,« siger Volodymyr Isjtjenko.

At indføre 'reformer'

Siden Majdan-protesterne kulminerede og som en del af omstruktureringen af landets økonomi, har en klan af provestlige oligarker omkring den nuværende præsident Petro Porosjenko sammen med europæiske statsledere, amerikanske topdiplomater udenlandske stiftelser og NGO'er aktivt påvirket udviklingen i Ukraine.

»Der har været meget tale om 'reformer' de seneste år. Alle går ind for 'reformer'. Vestlige regeringsledere kritiserer styret for ikke gennemføre 'reformer' hurtigt nok og så videre. Ordet 'reform' er blevet en tom signifikant – et indholdsløst begreb, som alle bruger i flæng.«

»I virkeligheden hersker der vidt forskellige opfattelser af, hvad reformer bør medføre. Almindelige ukrainere vil typisk have forbedret levestandard, højere lønninger og flere arbejdspladser. Når NGO'er, regeringen og vestlige politikere taler om reformer, mener de først og fremmest tiltag, der gavner udenlandsk kapital,« siger Volodymyr Isjtjenko.

Han har særligt bidt mærke i, hvordan flere NGO'er har optrappet deres engagement – ofte med The International Renaissance Foundation og den stenrige forretningsmand George Soros i ryggen.

»NGO'erne kommer hovedsageligt til Ukraine for at bekæmpe korruption. For de fleste ukrainere handler korruption dog grundlæggende om social ulighed. Korruptionsmekanismer skaber de rige og de fattige. Grunden til at vi er fattige, er fordi de rige stjæler fra os,« siger samfundsforskeren og henviser til at en lektor på universitetet tjener, hvad der svarer til omkring 2.400 kroner om måneden.

»Men for den typiske NGO har korruption mere med investeringsklimaet at gøre. Derfor arbejder de udenlandske NGO'er i Ukraine i højere grad på at skabe gennemsigtighed omkring regler og love for internationale virksomheder. Grunden til, at så få udenlandske firmaer investerer i Ukraine, er, at de er bange for, at deres værdier bliver stjålet, eller de frygter at blive udkonkurreret af oligarker, der udnytter deres gode forbindelser til magthaverne. Gennemsigtighed og bekæmpelse af korruption er vigtigt for, at multinationale selskaber og kapital kan komme til Ukraine. Men om de udenlandske virksomheder vil

bidrage til at styrke social retfærdighed er et helt andet spørgsmål.»

I modsætning til store dele af den vesteuropæiske venstrefløj samt eksperter i postsovjetiske forhold som Richard Sakwa, Stephen F. Cohen og danske Jens Jørgen Jensen skyr Volodymyr Isjtjenko ikke en hård kritik af den anden side i den aktuelle geopolitiske konflikt om Ukraine: Rusland og det lands præsident.

»Vladimir Putin kæmper ikke for nogen form for progressiv politik. Han er en neoliberal konservativ. Hans politik i Rusland er højreorienteret både økonomisk og kulturelt. Han fører aggressiv udenrigspolitik. Han kæmper ikke for noget progressivt i Østukraine, Syrien eller andre steder.«

»Hans politik udgør en umiddelbar trussel for Ruslands nabolande. Ja, han er svagere, har et langt mindre militærbudget end NATO og udgør en mindre fare i global målestok. Men hans store drøm er at blive de vestlige ledes ligemand. At venstrefløjen skulle støtte netop denne imperialistiske lejr, giver ingen mening. Det er ekstremt skadeligt og kortsynet. I stedet burde internationale progressive lede efter sociale bevægelser og fagforeninger i Rusland og samarbejde med dem. At opfatte Putin og hans regering som allierede udgør et kæmpe problem for venstreorienterede.«

Betændt atmosfære

Mord og attentater på anderledestænkende opklares i reglen ikke i dagens Ukraine. I den betændte atmosfære af foragt for personer, der mistænkes for

at nære den mindste sympati med Rusland, foretrækker mange at lægge låg på deres åbenmundethed. Ukraines Kommunistiske Parti (KPU) høstede mange stemmer og havde tidligere flere pladser i parlamentet. Partiet blev dog forbudt i 2015. Samme år underskrev Præsident Porosjenko en kontroversiel lov, der forbyder kommunistiske symboler.

»Jeg sympatiserer ikke med KPU på grund af dets konservatisme, korruption og tætte samarbejde med oligarker. Men post-majdan-regeringen har nærmest gjort det umuligt for venstrefløjen at deltage i det politiske liv. Antikommunist-lovene har ret vage formuleringer. Det medfører, at alle til venstre for, hvad man kan kalde proeuropæisk socialdemokrati, bevæger sig på kanten af loven. Hvis regeringen fik behov for at arrestere os, kunne den gøre det uden videre. Begrænsningerne på at føre venstreorienteret politik er yderst stramme.« siger samfundsforskeren inden han rejser sig, lyner sin jakke og forlader beværtningen.

Udenfor slår aftenluften koldt i ansigtet. Volodymyr Isjtjenko forsvinder mellem de andre fodgængere.

modernetider@information.dk

Under Majdan-opstanden i 2014 var der en venstrefløj på begge sider af konflikten, men de fandt aldrig sammen, siger Volodymyr Isjtjenko. De er nødt til skabe en alliance, hvis Ukraine skal have et håb, siger han. Foto: Vincent Mundy/Ritzau Foto

Krigene i Ukraine

I Donbass-regionen i det østlige Ukraine fortsætter krigen på fjerde år. Bataljoner loyale over for styret i Kijev kæmper mod prorussiske separatister. De såkaldte Folkerepublikker Donetsk og Lugansk har reelt løst sig fra Ukraine. De har i vidt omfang opbygget egne statslige strukturer, herunder ministerier og relevante institutioner.

Fronten mellem de stridende parter er forholdsvis stabil. Hverken de ukrainske styrker eller separatisterne har erobret nye landområder af betydning i lang tid. Alligevel stiger dødstallet næsten hver dag. Omkring 10.000 mennesker har mistet livet i krigen. Mere end det dobbelte er blevet såret. Op mod to millioner indbyggere er flygtet fra Donbass.

EU, USA og Nato støtter regeringen i Kijev. Rusland bakker op om de nye myndigheder i Donetsk og Lugansk. Stormagternes indblanding i striden i Donbass får en række iagttagere, herunder Volodymyr Isjtjenko, til at beskrive den som en stedfortræderkrig eller en geopolitisk konflikt om kontrollen over Ukraine.

Kampene i Østukraine begyndte, efter at den store folkelige protestbevægelse Majdan havde held til at afsætte landets daværende præsident Viktor Janukovitj i februar 2014. Måned efter annekterede Rusland halvøen Krim fra Ukraine. EU og USA reagerede ved at indføre sanktioner mod Rusland, som stadig er i kraft.